

Afscheid van de Sophiapolder

De laatste boerin

Hannie en haar kinderen woonden in een idylle. Nu moeten ze weg, want boerenland wordt natuur. Verslag van een afscheid.

foto's Heidi de Gier tekst Tracy Metz

Daniël, de zoon van Hannie, speelt met een vriend in het water bij de pont

Wacht even,' zegt Hannie als ze de deur opendoet, 'de ganzen.' Ze schiet langs me heen en drijft met haar armen wijd de ganzen terug achter het hek. 'Als ze op de dijk lopen, worden ze misschien aangere-

den.' Het opzichtershuis waar Hannie de Vos en haar drie kinderen nu nog wonen, staat aan de dijk, bijna onzichtbaar, verscholen achter hoge coniferen. Het voortuintje is een soort boerenhof in het klein, met de eerste sneeuwklonnes van het jaar, een verdwaald houtfornuis, een tuinstoel, een betonnen beeldje van een vrouw met een kind aan de borst en hokken van de cavia's die de kinderen een tijd lang hebben gefokt. 'Op een gegeven moment hadden we er vijftig,' zegt Daniël (14) niet zonder trots.

In deze omgeving verwacht je eigenlijk geen woonhuis. De Veersedijk is in feite één lang bedrijventerrein, met bedrijfsnamen die op het zware werk duiden dat hier in Hendrik-Ido-Ambacht wordt verzet: De Strong Accu, BioSoil Bodemsanering, Amco Compressoren. Het huis staat ingeklemd tussen een scheepsloperij aan de ene en een fabriek van scheepsketels en -pompen aan de andere kant. Achter de ketelfabriek ligt een binnenvaartschip afge-meerd in afwachting van betere tijden. De naam ervan doet onder deze omstandigheden wrang aan: Time Is Money.

Rijdend over de dijk heb je geen idee dat er achter die muur van bedrijvigheid een eiland ligt: de Sophiapolder, een lensvormig stuk land van zo'n tachtig hectare, ingebed tussen rivier de Noord en zijarm de Rietbaan. Schippers weten dat ze op de Rietbaan behoedzaam hun weg moeten zoeken: behalve vaarroute is dit ook een scheepskerkhof waar de wrakken worden geparkeerd, totdat de oudijzerprijs weer om-

hoog gaat. Als ze er lang genoeg liggen, vangen ze zo veel zand dat er bomen uit groeien.

Na zo'n vijf eeuwen beleeft het eiland zijn laatste dagen als landbouwpolder: hier komt *nieuwe natuur*, en dan in het bijzonder een zoetwatergetijdenmoeras. Aan de kant van de Rietbaan wordt de dijk op twee plaatsen door-gestoken, en de rivier – die nog altijd een getij kent van tachtig centimeter – zal twee keer per dag over het eiland heen spoelen.

In een zoetwatergetijdenmoeras is geen plaats voor een boerderij. En de grutto zal in het moeras kunnen foerageren, maar geen nesten meer bouwen. Ooit is bij de inpoldering juist het omgekeerde gebeurd: toen moest de natuur plaatsmaken voor landbouwgrasland.

Snuit in de wind

Langs Hannies huis loopt een strook asfalt die net zo goed voor oprijlaan als scheepshelling door kan gaan. Onderaan ligt een flinke veerpont, zeker drie maten te groot voor dit water-tje, maar wel zo handig als je een kudde schapen of een stel paarden of, zoals de laatste tijd, vrachtwagens en graafmachines moet overzet-ten.

Als er niks te vervoeren valt, gaat Hannie net zo lief met de roeiboot naar het eiland, de hond voorop, met de snuit in de wind. In de zomer zwommen ze soms gewoon over.

In de vele krantenartikelen die over de transformatie van de Sophiapolder geschreven zijn, is Hannie vaak zo afgebeeld: stoere vrouw, laatste der Mohikanen, iemand uit een andere wereld. Nu vaart ze nog steeds heen en weer, maar is het de aannemer die haar betaalt om de mensen en het materieel over te zetten waarmee *haar* eiland voor haar gevoel verloren gaat.

Soms heeft Hannie het over 'het eiland', soms over 'de polder', maar meestal spreekt ze over 'de overkant'. Dat heeft iets intiem. Zo is het ook: dit was sinds 14 november 1986 haar achtertuin. Daarvóór, vertelt ze, woonde ze in een caravan op het erf van haar ouders. Daarna ging ze een onbewoonbaar verklaard huis opknappen waar ze alleen wilde gaan wonen – zonder water, elektra of telefoon.

'Je was altijd al een beetje een zwerver,' zegt oudste dochter Anne (22), met een half oog naar haar moeder kijkend.

Maar ja, toen ging opzichter Paul van Vliet weg en kon Hannie in dit huis met zijn dubbel glas en centrale verwarming. Ook voor een autonome geest was dat toch wel zo prettig. 'Maar ik gebruik veel liever de houtkachel.'

Opzichter Van Vliet was de enige die echt in de Sophiapolder boerde; anderen, zoals Hannies vader, Adrie de Vos, hadden er hun pinken staan in de warme maanden van het jaar. Het

eiland was toen deels eigendom van Amev (nu ASR), deels van Domeinen, zeg maar het grondbedrijf van het Rijk. 'De eigenaren wilden van al die verschillende pachters af en toen is mijn vader als enige overgebleven,' zegt Hannie. 'Maar uiteindelijk was het voor hem niet rendabel.' Vader en dochter hielden samen een paar honderd schapen en wat vleeskoeien en een tijd lang scharrelden er ruim driehonderd varkens rond. Hannie had ook een paardenstalling en een rijbak.

'Het eiland was voor mij een speeltuin,' zegt Daniël. 'We bouwden hutten van pakken stro, als een soort legoblokken.' Oorlogje speelde hij ook, buiten of in de grote stal. Met vrienden van school roeide Daniël naar de overkant en verstopte hij zich in een inham in het riet. 'Maar nu is het zo kaal, het is moeilijk je te verstoppen.'

Ze had twee nachtmerries, zegt Hannie: dat de pont zou zinken, en dat de schapen in de polder door het water zouden worden verrast. Dat laatste is bijna gebeurd. 'Bij hoog water stromen eerst de sloten vol en daardoor worden de beesten ingesloten; ze hebben het niet in de gaten en raken dan gedesoriënteerd, want ze durven niet door het water. Sinds ik hier zit, is de polder drie keer ondergelopen. We hebben wel eens tot onze knieën door het water gewaad om de schapen naar hoger grond te drijven.'

Het eiland beleeft zijn laatste dagen als landbouwpolder: hier komt nieuwe natuur

Hannie in de roeiboot met haar vader Adrie de Vos. Ze zijn zijn wezen opruimen. Hij werpt nog een laatste blik op de Sophiapolder

Hannie zoekt spullen bij elkaar die ze mee wil nemen, vlak voor ze van het eiland af moet

Lisa en vriend Daan 's ochtends in het stro

'Ik heb moeite met het idee dat de mens de natuur kan maken'

Dochter Lisa (20) kan het zich goed herinneren. 'Ook als het stormde, moesten de dieren worden gevoerd. Daar gingen we dan: dik ingepakt de roeiboot in, het onrustige water op. Snel voeren en weer naar huis. Het is ook voorgekomen dat we net weer thuis waren en we gewaarschuwd werden dat het water misschien over de dijk heen zou kunnen komen. Moesten we weer naar de overkant. Toen de schapen eenmaal op het droge waren, was het water zo onstuimig geworden, dat we niet meer naar huis konden roeien. Het water kwam over de achterste kade heen. Daar sta je dan met je laarzen in de golven die de polder inlopen! We konden niet meer terug en moesten op het eiland blijven slapen.'

En de grutto's?

Hannie en ik staan in wat tot voor kort de hooischuur was. Een kat schiet weg onder de losliggende vloerplanken. 'Ik heb hier nooit echt helemaal gewoond, maar ik was er altijd,' zegt Hannie. 'Het huis aan de dijk was nodig voor het comfort, voor de boodschappen, maar dit was mijn thuis.' Met het gezin hebben ze er ook wel eens Kerst gevierd, allemaal in dikke dekens gewikkeld en met kaarsen in de kachel. 'Ja, nee, die kachel heeft het nooit gedaan.' Eenmaal terug in de woonkamer aan de dijk haalt Hannie een veelbekeken, groen fotoalbum uit de kast en laat de herinneringen de revue passeren. De kinderen die in het hooi sla-

pen. Daniël zittend op een schaap alsof het een leunstoel is. Anne en Lisa die als echte *cowgirls* de schapen te paard hoeden. Daniël op een ponykar. De vertederde gezichten van de mensen die de nieuwe lammetjes de fles geven. Lisa: 'Het was lekker om in het hooi te zitten en naar het geluid van etende dieren te luisteren.'

'Kampvuurtjes maken met vrienden – eilandavontuur noemden we dat altijd,' vertelt Anne. 'En dan hele nachten doorhalen, omdat het zo heerlijk weer was op een heerlijke plek en omdat we te veel biertjes op hadden en het dus allemaal toch niet meer uitmaakte.'

Het is bijna voorbij. De laatste resten van het bouwvallige woonhuis gaan over een paar dagen tegen de vlakte; van de paardenstallen is weinig meer over. 'De aannemer zegt dat er niemand meer in het huis mag, omdat het op instorten staat,' zegt Hannie. 'Stond het twee jaar geleden ook al.'

De graafmachines zijn begonnen de bovenste tien centimeter van de landbouwgrond af te schrapen. Als het eiland lager ligt, spoelt het rivierwater er makkelijker overheen, en dan zullen de slikken, het riet en de biezen zich sneller ontwikkelen.

'Ik heb moeite met dat idee, dat de mens natuur kan maken,' zegt Hannie. 'Moet je natuur naar je hand zetten, die willen maken zoals jij denkt dat het moet zijn? Om dat te doen, halen ze ook iets waardevols weg. De grutto's en de kievieten worden elders beschermd en hier weggedaan. Wij boeren grepen nooit zo hard in dat landschap in als de aannemers nu met hun graafmachines doen om er natuur aan te leggen. Boeren en natuur kunnen hand in hand gaan. Ik vind het geen goed uitgangspunt om het ene weg te gooien en in te wisselen voor het andere. Ik vind het heel erg jammer dat er boeren verdwijnen. Daarmee gaat er wel iets verloren. De generatie voor ons heeft hard gewerkt om dat land boven water te krijgen en te houden. Ik denk dat mensen meer gevoel heb-

ben bij de natuur als ze koeien met kalfjes zien en schapen met lammeren, dan wanneer er alleen vogels zijn die je pas met een verrekijker kunt zien. Meisjes kunnen beter bij de paarden zijn dan rondhangen in het winkelcentrum. Het stikte hier van de gruttonesten. Nu lees ik in de krant dat de Noordse woelmuis hier terug moet komen. En die grutto's dan?'

Daniël komt bijna niet meer aan de overkant, zegt hij. 'Heel soms speel ik er nog, maar het is niet zo leuk meer om er te zijn. Het is één grote baggerbende nu; je kunt je nergens verstoppen en ik loop alleen te denken aan hoe het was. De zin gaat gewoon over.'

Hannie gaat met haar kinderen in een boerderij wonen die ze van haar vader heeft gekocht. 'Ik ben mijn familie dankbaar dat ik er kan wonen, maar ik ben niet echt enthousiast om terug te gaan naar Lekkerkerk, waar ik vandaan kom.'

En de dieren? Op de Sophiapolder had Hannie een paar honderd schapen, nu lopen er vijftientwintig langs de Veersedijk – die komen wat minder snel onder een auto dan de ganzen. 'In Lekkerkerk is er geen ruimte voor. Hier hadden we tachtig hectare, daar vijf.'

Op het eiland had ze een paard met de naam Sorino: *S*Ophiapolder, *R*ietbaan, *N*Oord. 'Het was natuurlijk toeval, maar in de week dat het besluit viel dat we hier weg moesten, lag Sorino dood in de wei.'

Ze is nu wel klaar met afscheid nemen. Al vanaf dat ze op de Sophiapolder zit, wordt er gepraat over een andere bestemming en over de mogelijkheid dat ze als erfpachter zou moeten vertrekken. Het liefst had ze gezien dat er een dijk om de boerderij heen werd gelegd en dat de rest van het eiland aan de natuur werd teruggegeven. 'Ik heb hier al zo lang en vaak lopen mijmeren. Heel lang wisten we niet wat er ging gebeuren. De besluitvorming duurde jaren, daarna twee jaar onderhandelen, toen duurde het nog eens twee jaar voordat ze daadwerkelijk begonnen met de herinrichting. Nu het bijna over is, denk ik: als het moet, doe het dan.' ■

Dit is een ingekorte versie van de tekst voor het fotoboek 'A Falling Horizon' van Heidi de Gier, uitgever Fw.. De gelijknamige tentoonstelling is tot 21 mei te zien in het CBK Dordrecht

Oude foto met Lisa, Daniël en Anne voor de pont

Dochter Lisa met de kippen voor het woonhuis aan de vaste wal

De skyline van het eiland met de boerderij – die is nu weg, net als de bomenlaan en het riet